

Харченко І. І.
доктор педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри державно-правових дисциплін
та українознавства
Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ

Становлення і розвиток України як демократичної держави, перспективи входження її у світове співтовариство вимагає оновлених підходів до проблем формування особистості у всіх ланках суспільного життя, зокрема, у освітній галузі.

Потреби суспільства, що розвивається, формують основи сучасної системи вищої освіти, покликаної виховувати у майбутніх фахівців потребу до опанування нових знань і підвищення рівня компетентності у своїй професійній сфері. Це зумовлює новий погляд на сутність і структуру професійної культури фахівця, на вимоги, які пред'являються йому суспільством і які він висуває собі, з чого і випливає трансформація «освіченості» у «професійну культуру» фахівця.

Обґрунтуванню засад формування і розвитку професійної культури майбутнього фахівця у системі вищої освіти присвячені наукові праці О. Асмолова, М. Бастуна, А. Валицької, В. Серікова, В. Шейка, в яких розроблено провідні концептуальні положення і принципи розбудови освітнього процесу у контексті цього підходу [3].

Виявлено, що поняття «культура» є фундаментальним і вивчається низкою гуманітарних наук: філософією, історією, психологією, соціологією, антропологією, країнознавством, культурологією, етнологією, археологією, мистецтвознавством, лінгвістикою, семіотикою та іншими. Кожна з них відповідно до своєї специфіки виділяє у культурі в якості предмета свого дослідження одну з її частин, той чи інший аспект. Унаслідок цього немає

єдиного і загальноприйнятого визначення культури, що свідчить про структурну складність і багатогранність її феномена та постійний пошук науковцями її визначальних характеристик.

Науковці виділяють різні підходи до тлумачення поняття «культура». Зокрема, Т. Персикова [2] визначає такі підходи: соціологічний (фактор організації суспільного життя, сукупність ідей, принципів і соціальних інститутів); історичний (продукт історії суспільства, який розвивається шляхом передавання придбаного людиною досвіду від покоління до покоління); нормативний (норми і правила, що регламентують життя людей); психологічний (взаємозв'язок культури із психологією поведінки людей, соціально обумовлені особливості людської психіки); дидактичний (сукупність якостей, отриманих під час навчання); антропологічний (сукупність результатів діяльності людського суспільства у сферах життя та усіх факторів, що становлять і обумовлюють спосіб життя нації, класу, групи людей).

Теорія і практика як система знань, умінь і навичок є феноменом професійної культури, характеризує рівень особистісних якостей майбутнього фахівця. За визначенням, яке надає культурологічний словник, професійна культура характеризує рівень і якість професійної діяльності, залежить від соціально-економічного стану суспільства і сумлінності в оволодінні певними знаннями, навичками конкретної професії та їх практичного використання. Професійна культура, крім необхідних знань, умінь і навичок, включає в себе певні особистісні якості, норми ставлення до різних складників професійної діяльності (1, с. 134). Рівень сформованості професійно значущих якостей людини детермінує успіх її професійної діяльності.

Важливим фактором, потрібним для формування професійної культури майбутнього фахівця, є організація професійної творчої атмосфери під час навчання у ЗВО, де студенти не тільки опановують професійною майстерністю і набувають спеціальні знання і вміння, але і накопичують досвід соціальних і професійних взаємин, формують певний світогляд, життєві установки і

професійно-ціннісні орієнтації. У цьому середовищі майбутній фахівець, долучаючись до певної культури, стає її носієм, оскільки у ЗВО формується основа тих його якостей, з якими він потім вступатиме у нове для нього середовище професійної діяльності, де відбудеться його подальше становлення як особистості.

На нашу думку, важливою умовою, яка характеризує успішність процесу формування професійної культури майбутнього фахівця, є колективна творча і продуктивна діяльність педагога зі студентами і студентів між собою. Внутрішня система професійної сфери, змінюючись під впливом прогресивних віянь, висуває на перший план нові актуальні методи підготовки фахівців, такі як утілення безперервної освіти; системна взаємодія наукового, освітнього та виховного потенціалів освітнього процесу у ЗВО; розвиток квазіпрофесійного досвіду, синтез різних видів діяльності; метод ігрового моделювання; здійснення співтворчості педагога і студентів; проєктно-творчі технології тощо, центральне місце в яких посідає використання цифрових технологій.

Серед важливих якостей високоефективної професійної підготовки студентів виділимо основні складові частини професійної культури майбутнього фахівця, якими є професійна грамотність, професійна компетентність, мотиваційно-ціннісний і емоційно-чуттєвий компоненти. Слід враховувати, що ці компоненти професійної культури є взаємопов'язаними.

Отже, система безперервного зростання професійної культури майбутнього фахівця в умовах вищої освіти полягає як у певній черговості освітніх процесів, так і в майбутньому підвищенні рівня саморозвитку особистості, виробленого на практиці з опорою на динамічну модель формування і розвитку професійної культури майбутнього фахівця, що гарантує його затребуваність у сучасному професійному середовищі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Капська А. Й. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю. Київ : УДЦССМ, 2001. 200 с. 2. Персикова Т. Н. Межкультурная коммуникация и корпоративная культура : учебное пособие. Москва : Логос, 2011. 224 с. 3. Чайка В. М. Підготовка майбутнього вчителя до саморегуляції педагогічної діяльності : монографія / за ред. Г. В. Терещука. Тернопіль : ТНПУ, 2006. 275 с